

İstihdam oranı tarihi zirvesinde

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden derlenen bilgilere göre nisan dönemi işgücü istatistiklerine göre mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 9,9 ile 2014 yılı mayıs döneminden bu yana ilk kez tek haneye geriledi.

Bir ülke iki kontrat; Irak

Temmuz ayının başında önemli bir haber ajanslarda yerini aldı. Neydi bu haber? Uzun zamandır petrol gelirlerinin paylaşımı konusunda sıkıntıda olan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile Bağdat arasında ki gerilim kırılma noktasına geldi ve IKBY kendi petrolünü kendisinin satacağını duyurdu. Nedenini ise; SOMO'nun (Irak'ın petrol satmakta yükümlü şirketi) ihraç edilen petrolden ödeyeceği aylık yaklaşık 1 milyar dolar yerine 400 milyon dolar ödemesi olarak bildirdi.

IKBY Bağdat'tan 5 milyar dolar yerine 1.8 milyar dolar aldığını söylüyor

IKBY ile Bağdat arasında en son 2 Aralık 2014 tarihinde bir anlaşmaya varılmış ve buna göre IKBY günlük 550 binvaril (250 bin bbl IKBY üretimi, 300 bin bbl Kerkük üretimi) petrolü Irak'ta petrol satışından sorumlu SOMO'ya teslim edecek, karşılığında 1 milyar dolar ödeme alacaktır. Ancak bu senenin Ocak ayından Mayıs ayına kadar olan 5 aylık dönemde IKBY Bağdat'tan alacağını 5 milyar dolar olduğunu fakat 1.8 milyar dolar aldığını belirtmektedir. Hal böyle iken IKBY kendi petrolünü kendisinin satacağı beyanatlarını vermektedir.

Ancak bir ülkenin petrol satabilmesi için tanınmış bir ülke olması gerekmektedir. Bu durumda uluslararası hukukta sonuç ne olur onun yorumunu konunun uzmanlarına bırakmak gerekir. Ama Bağdat ile IKBY arasındaki tek anlaşmazlık bu değildir.

2011 yılından önce, henüz Exxon, IKBY bölgesinde ruhsat sahibi değiken Bağdat, IKBY'nin yaptığı kontratların Irak petrol kanununa aykırı olduğunu ve IKBY'de çalışacak ve aynı zamanda Bağdat'ta iş yapan şirketleri kara listeye alacağını beyan etmiştir. Bağdat'ın bu tutumundan payını alan sadece Sinopec (Çin) olmuştur. Bağdat 2003 yılından günümüze kadar henüz petrol kanununu meclisten geçirememiştir. Kanun taslağı ise defaten meclise inmiş ama onaylanmamıştır. Bağdat, olmayan bir kanun ile IKBY bölgesinde iş yapmak isteyen firmalara gözdağı vermiş ve IKBY'nin yaptığı anlaşmaların geçersiz olduğunu beyan etmiştir. Sebep ise Bağdat'ın "servis kontrat" dediğimiz kontrat usulü ile ihalelere çıkması

olması. Ancak IKBY'nin kullandığı model kontratın ise "üretim paylaşım kontratı" olmasıdır. Bu iki kontrat arasında çok önemli farklar mevcuttur (bkz. tablo). Servis kontratında ne yerin altındaki petrolde ne de ürettiğiniz petrole hisseniz oranında herhangi bir hakkınız yoktur. Sadece ürettiğinizden varil başına bir ödeme (fee) alırsınız. Ayrıca ihalede taahhüt ettiğiniz üretime (TPP) ulaşamazsanız da bu alacağınız varil başına olan ödemelere kısıntı (performance factor) olarak yansıtacaktır.

Elinizdeki kontratı göstererek ne bir bankadan kredi ne de bir fon kuruluşundan para bulamazsınız, çünkü teminat gösterecek bir mal varlığınız yoktur. Aslında siz ihalesini aldığınız sahada bir taşeronunuzdur. Bu nedenle dikkat ederseniz Bağdat'ın yaptığı ihalelerde dev petrol şirketleri yer almıştır. Bu şirketlerin nakit akışlarında sıkıntı olmaması, işletme maliyeti (OPEX) yüksek bu dev sahalarında (dev saha: rezervi 500 milyon varilden fazla) herhangi bir mala sahip olmadan iş yapabilmelerine olanak vermektedir.

Büyük petrol şirketleri IKBY'nin yaptığı üretim paylaşım kontratlarını severler

Aslında bu büyük petrol şirketleri de IKBY'nin yaptığı üretim paylaşım kontratlarını severler ve bu kontratlarla çalışmak isterler. Ancak ilk dönemde Bağdat'ın ağır mali koşullarına rağmen bu ihalelere girmek onlar için önemli bir başlangıç noktası olmuştur. Çünkü; 1972 yılından beri hiçbir petrol şirketi Irak'ın petrol zenginliğinden pay alamamıştır.

Kazan-kazan sistemi

Gelelim üretim paylaşım kontratına. Adından da anlaşılacağı gibi üretim paylaşımı üstüne kurgulanmış bir kontrattır. Bu kontrat şeklinde siz hisseniz oranında yeraltında üretilmemiş veya üretilmiş mala sahipsinizdir. Söz konusu malınız teminat göstererek kredi ve fon bulabilirsiniz. Aslında siz hisseniz oranında mal sahibisinizdir. Bu aslında genel olarak petrol sektöründe uygulanan hem petrol sahibi ülkeye hem de petrol ameliyesi yapan şirkete faydalı bir kontrat şeklidir. Bu kontratın temeli kazan-kazan sistemindedir. Tabii ki petrol sektöründen en büyük kazanan, iş

Makale

Dr. Zeynep Elif Yıldız

Jeolojik Araştırmalar Derneği,
İl Başkanı

yapılan ülkenin kendisidir. Ancak bu kontrat iş yapmak isteyen şirketlerin haklarını da koruyan bir anlaşma şeklidir.

Bağdat Exxon ile kavga etseydi kendi zararlı çıkabilirdi

Bağdat bu iki farklı kontrat konusunda oldukça olay çıkarmış ve yukarıda bahsettiğim gibi Sinopec firması IKBY'de de saha aldığı için kara listeye alınmıştır. Exxon'un Ekim 2011'de IKBY bölgesinde 6 adet arama ruhsatında anlaşma imzaladığı dönemin haberlerini arşivlerden tarayacak olursanız, Bağdat, Exxon aleyhine birkaç açıklama yapmış ancak Exxon'u kara listeye alamamıştır. Bunun en büyük sebebi Exxon'un büyüklüğü olmakla beraber, Bağdat'ın kendi tezini dayandırabileceği bir "petrol kanunu" olmamasıdır. Bağdat'ta biliyor ki, eğer Exxon ile o dönemde kavga etmeye başlasaydı ve Exxon'un mali çıkarlarına zarar verecek hamleler yapsaydı "tahkim"de (arbitration) savunabileceği bir yasa olmadığı için kendisi zararlı çıkacaktı.

İroni olan şu ki; 2011 yılından önce şiddetle karşı çıktığı anlaşmalara rağmen, bu anlaşmalar ile yapılan keşiflerden ve yine bu anlaşmalar ile yapılan petrol üretiminden tüm payı kendisinin almak istemesi ve IKBY ile yaptığı anlaşmalara sadık kalmayarak yine kendi söylemlerini çiğnemesidir. Bence en önemli nokta da, tüm bu karışıklıklardan ve kavgalardan sadece IKBY faaliyet gösteren orta ölçekli petrol şirketlerinin zarar görecektir olmasındır.

Bağdat'ın direnç noktası kırılacaktır

Bağdat'ın yapmadığı her ödeme, bu orta ölçekli petrol şirketlerinin nakit akışlarında önemli dengelerin değişmesine neden olmaktadır. Ancak Exxon, Total, Gazprom, Chevron, Repsol gibi dev petrol şirketlerinin IKBY bölgesinde ruhsat sahibi olduklarını göz önünde bulundurursak ve bu şirketler üretime geçtiklerinde, tarih tekerrürden ibaret olduğu için, Bağdat'ın direnç noktası kırılacaktır. Tıpkı Exxon'un IKBY'de arama ruhsatı aldığı 2011'den sonra olduğu gibi.

Servis Kontrati	Üretim Paylaşım Kontrati
Kontrat sahibi şirketler yeraltındaki mala sahip değillerdir.	Kontrat sahibi şirketler yeraltındaki ve ürettikleri mala hisseleri oranında sahiptirler.
Söz konusu operasyonlar için fon bulunamaz; çünkü teminat gösterilecek bir hak sahipliği yoktur	Söz konusu operasyonlar için kendi hisseleri karşılığında fon bulabilirler.
Hakların devredilmesi veya satılması mümkün değildir.	Hakların devredilmesi veya satılması mümkündür.
Kontrat sahibi şirket, ürettiği varil başına bir ücret alır.	Kontrat sahibi şirket, üretimden hissesi oranında pay sahibidir ve kar eder.
Kontrat sahibi şirket, sadece petrolün üretiminden sorumludur, ürettiği petrolü satamaz.	Kontrat sahibi şirket, ürettiği petrol ameliyelerinin masraflarını geri alabilir.
Şirket, üretim yaptığı petrol ameliyelerinin masraflarını geri alabilir.	Şirket üretim yaptığı petrol ameliyelerinin masraflarını geri alabilir.
Şirket, kontrata girenken başka şirketler ile ortaklık veya konsorsiyum kurabilir.	Şirket, kontrat yapıldıktan sonrada başka şirketler veya kendi hissesinin paylaşımını yapabilir.
Ücret ödemeleri proje performansına göre yapılır.	Ödemeler kontrat sahibin hissesi oranında, petrol satışından para olarak veya aynı hissesine düşen petrol miktarıyla ödenir.